EDUSKUNNAN ULKOASIAINVALIOKUNTA 19.4.2022

VNS 2/2022 vp VALTIONEUVOSTON SELONTEKO JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMASTA VUOSILLE 2023-2026, ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALAN PÄÄLUOKKA

- Ulkoministeriön pääluokan 24. määrärahat kasvavat kehyskauden 2023-2026 aikana 1,299 mrd. eurosta 1,397 mrd. euroon. Kasvu aiheutuu lähinnä kehitysyhteistyömäärärahojen kasvusta.
- Osana hallituksen pysyviä säästöjä on hallinnonalalle osoitettu julkisen talouden suunnitelmassa pysyvä 40 milj. euron vuotuinen säästövelvoite kehitysyhteistyömäärärahoista (lisäystä 5 milj. euroa edelliseen kehyspäätökseen).
- Ulko- ja turvallisuuspolitiikallaan Suomi tuottaa turvallisuutta, vastaa globaaleihin haasteisiin ja toimii turvallisen ja oikeudenmukaisen maailman puolesta tarkastellen turvallisuutta laajasta näkökulmasta.
- Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta.
- Suomi toimii kehyskaudella Barentsin euroarktisen neuvoston (BEAC) puheenjohtajana vuosina 2021 - 2023, Itämeren maiden neuvoston (CBSS) vuosina 2024 - 2025, Etyj-puheenjohtajana vuonna 2025 ja Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana vuonna 2026. Lisäksi Suomi toimii YK:n ihmisoikeusneuvostossa vuosina 2022 - 2024 ja on ehdolla YK:n turvallisuusneuvostoon kaudelle 2029 - 2030.

24.01.01 Toimintamenot

- Ulkoasiainhallinnon toimintamenot laskevat 257 milj. eurosta v. 2023 243 milj. euroon v. 2025.
- Määrärahakehyksissä on otettu huomioon RRF-rahoitus Virtual Finland -hankkeeseen vv. 2023-2024 sekä Suomen Etyj-puheenjohtajuus ja hallinnonalan kyberturvallisuuden kehittäminen vv. 2023-2026.
- V. 2023 määrärahoissa on mukana pilotti Team Finland -verkoston vahvistamisesta 20 uudella erityisasiantuntijalla edellisen kehyspäätöksen mukaisesti.

Edustustoverkko

- Suomella on tällä hetkellä 91 toimipistettä:
    - 76 suurlähetystöä (toiminta keskeytetty Damaskoksessa ja Kabulissa)
    - 2 yhteystoimistoa: Ramallah (Palestiinalaisalue) ja Minsk (Valko-Venäjä)
    - 5 pääkonsulaattia: Los Angeles ja New York (Amerikan Yhdysvallat), Hongkong ja Shanghai (Kiina) ja Pietari (Venäjä)
    - 1 konsulaatti: São Paulo (Brasilia)
    - 2 pääkonsulaattiin kuuluvaa toimipistettä: Murmansk ja Petroskoi (Pietarin pääkonsulaatti, Venäjä)
    - 5 pysyvää edustustoa kansainvälisissä järjestöissä: EU, Euroopan Neuvosto, OECD, YK, WTO, sekä 1 erityisedustusto: Nato
- Toimipisteissä työskentelee noin 600 Helsingistä lähetettyä henkilöä. Useimmissa edustustoissa työskentelee 2-4 lähetettyä virkamiestä. Lisäksi edustustojen palveluksessa on noin 900 asemamaista palkattua työntekijää.
- V. 2022 edustustoverkkoa on tarkoitus vahvistaa kahdella uudella edustustolla.

Kipupiste; Ulkoasiainhallinnon toimintakyvyn turvaaminen kehyskaudella

- Ulkoasiainhallinnon **rooli turvallisuus- ja kriisiorganisaationa** on korostunut viime aikoina. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen päätöksenteko ja sitä tukeva raportointi ja virkamiesvalmistelu on turvattava ja resurssoitava kaikissa tilanteissa. Turvallisuustilanteen dramaattinen muutos heijastuu suoraan ministeriön ja edustustoverkon toimintaan.
- Nykyinen edustustoverkko on muuttuneessa toimintaympäristössä paikoittain miehitykseltään liian ohut. Edustustoverkon toimintakyvyn turvaamisessa olennainen tekijä on **edustustojen riittävä henkilöresursointi**.

- **Tieto- ja kyberturvallisuuden merkitys** on jatkuvasti kasvanut hallinnonalan toiminnassa. Kohdennettujen haittaohjelmien, kehittyneiden verkkohyökkäysten, valeuutisoinnin sekä muiden erilaisten tiedonkeruu- ja hybriditoiminnaksi katsottavien vaikuttamisyritysten rooli on laajentunut sekä monipuolistunut ja trendin voidaan ennakoida jatkuvan.

24.01.20 Tiede- ja kulttuuri-instituuttien menot
- Momentin perustaso on 1,0 milj. euroa/v..
- Instituuteista saatavat vuokratulot on budjetoitu momentille 12.24.20.

24.01.74 Talonrakennukset
- Määrärahakehys 8,0 milj. euroa/v. on sidottu kiinteistöjen tasearvoon (5 % tasearvosta).

Kipupiste
- Ulkomaan kiinteistöjen korjausvajeen johdosta investointirahoituksen tasoa tulee tarkastella seuraavan vaalikauden alussa.

24.10.20 Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot
- Ulkoministeriön pääluokassa menoihin on osoitettu 53,1 milj. euroa/v. (UM + PLM yhteensä n. 115 milj. euroa/v. kehyskaudella).
- Operaatioiden henkilöstömäärän arvioidaan olevan enimmillään noin 500 henkilötyövuotta.
- Suurimmat operaatiot ovat UNIFIL-operaatio Libanonissa ja Irakin koulutusoperaatio.
- Momentilla on ns. varalla olo -rahaa n. 9 milj. euroa/v. kehyskaudella.

24.10.21 Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan
- Määrärahat ovat 19,5 milj. euroa/v.
- Määrärahat mahdollistavat hallitusohjelman mukaisen 150 asiantuntijan tason.
- Suurin osa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisesta suuntautuu EU:n operaatioihin.

24.10.22 Rauhanvälitys
- Määrärahojen perustaso on 1,85 milj. euroa/v.
- Suomen tavoitteena on edistää rauhanvälitystä ja -rakentamista. Suomi tukee rauhanvälitykseen liittyviä vuoropuheluprosesseja, edistää käynnissä olevien konfliktien ratkaisua sekä vahvistaa rauhanvälitystoimintaa ja rauhanvälityskapasiteettia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kehitysyhteistyö
- Suomen kansainvälisen kehitysyhteistyön päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen, eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen. Koronapandemian vaikutuksesta äärimmäinen köyhyys ja nälkä ovat maailmassa kääntyneet kasvuun, ja monet kehitystulokset ovat vaarassa. Akuutin kriisin hoidon lisäksi toipumisvaihe edellyttää merkittävää kansainvälistä tukea.
- Venäjän hyökkäys Ukrainaan lisää humanitaarisia tarpeita entisestään. Kehyskaudella Ukrainan jälleenrakennukseen tullaan tarvitsemaan tukea. Parhaillaan kartoitetaan erilaisia jälleenrakennuskeinoja, mm. kehityspankkien kautta, mutta myös lahjamuotoista apua tullaan tarvitsemaan. Tämä tulee vaatimaan joko lisäpanostuksia tai budjetin sisäisiä muutoksia, ottaen huomioon myös Suomen YK:n turvaneuvostokampanja. Suomen globaalin näkyvyyden ei tulisi ainakaan heiketä.
- Suomen julkisen kehitysyhteistyön arvioidaan olevan kokonaisuudessaan raportoitavat erät huomioiden noin 1,261 mrd. euroa v. 2023, noin 1,288 mrd. euroa v. 2024, noin 1,323 mrd. euroa v. 2025 ja noin 1,366 mrd. euroa v. 2026, mikä vastaa n. 0,45 % osuutta bruttokansantulosta (BKTL) kehyskaudella. Summa koostuu koko valtionhallinnon kehitysyhteistyöksi raportoitavista menoista, suurimpina näistä ulkoministeriön lisäksi valtiovarainministeriön, sisäministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön pääluokista maksettavat menoerät.
- Hallitusohjelman mukaan Suomi tähtää YK-sitoumuksen mukaiseen tavoitteeseen käyttää 0,7 prosenttia bruttokansantulosta kehitysyhteistyöhön sekä laatii aikataulutetun tiekartan YK-tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kipupiste
- Kehyspäätöksen mukaisilla luvuilla Suomi on edelleen selvästi jäljessä 0,7 % tavoitteesta. Muut Pohjoismaat pl. Islanti ovat saavuttaneet 0,7 % tavoitteen. Viime vuoden maksatuksissa

ODA/BKTL-osuudet olivat: Ruotsi 0,92 %, Norja 0,93%, Tanska 0,7%. Suomen vastaava osuus oli 0,47 %.

Kevään 2022 kehyspäätöksen vuosille 2023-2026 mukainen ODA-skenaario

Luvut milj. euroa	2023	2024	2025	2026
Varsinainen kehitysyhteistyö, mom. 24.30.66	690,641	717,389	753,155	795,748
Muu ODA	570,167	570,167	570,167	570,167
ODA	**1260,808**	**1287,556**	**1323,322**	**1365,915**
BKTL-osuus %	0,4519 %	0,4474 %	0,4459 %	0,4461 %
BKTL (VM:n ennuste 3/2022), milj. euroa	279 024	287 797	296 789	306 165

24.30.66 Varsinainen kehitysyhteistyö

- Ulkoministeriön hallinnoiman varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahakehykset ovat 691 milj. euroa/v. 2023, 717 milj. euroa/v. 2024, 753 milj. euroa/v. 2025 ja 796 milj. euroa/v. 2026.
- Ulkoministeriön hallinnoimaan varsinaiseen kehitysyhteistyöhön tehdään kehyspäätöksessä säästöjen uudelleenkohdennuksessa 5,0 milj. euron lisäleikkaus edellisiin kehyksiin. Pysyvät säästöt momentilla nyt siis 40 milj. euroa/v.
- Kehitysyhteistyössä panostetaan seuraaviin painopistealueisiin:
    - Naisten ja tyttöjen oikeudet ja aseman vahvistaminen, erityisesti seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet,
    - Kehitysmaiden talous ja työpaikat, erityisesti innovaatiot sekä naisten rooli taloudessa ja naisyrittäjyys,
    - Koulutus, toimivat yhteiskunnat ja demokratia, erityisesti laadukas opetus, kehitysmaiden verojärjestelmien kehittäminen, sekä demokratia- ja oikeusvaltiotuki,
    - Ilmastonmuutoksen torjunta ja luonnonvarat, erityisesti vahvistaen sopeutumistoimenpiteitä hillintätoimenpiteiden rinnalla,
    - Lisäksi rahoitetaan humanitaarista apua.
- Alueellisesti Suomi painottaa Afrikkaa. Afrikan tukeminen on keskeistä, sillä Ukrainan kriisin myötä eurooppalaisia kumppanuuksia vähiten kehittyneiden maiden kanssa tulee vahvistaa ja syventää, jotta demokraattisiin arvoihin pohjautuva maailmanjärjestys vahvistuisi.
- Suomen kehityspolitiikka ja -yhteistyö perustuvat kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030 ja Pariisin ilmastosopimuksen toimeenpanoon. Tämä tapahtuu tukemalla kehitysmaita kestävän kehityksen ja ilmastotavoitteiden saavuttamisessa sekä edistämällä globaalissa toimintaympäristössä tarvittavia muutoksia.

24.30.67 Demokratia- ja oikeusvaltiotuki

- Momentin määrärahat ovat 3,0 milj. euroa/v. kehyskaudella.
- Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä edistäville toimijoille kuten esim. Demo Finlandille ja Helsingin yliopiston yhteyteen perustetulle Oikeusvaltiokeskukselle.

24.30.88 Finnfundin pääoman korottaminen

- Momentille määrärahat ovat kehyskaudella 10,0 milj. euroa /v.
- Määrärahat käytetäeen uusien osakkeiden merkitsemiseen.
- Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

24.30.89 Laina- ja investointimuotoinen kehitysyhteistyö

- Momentin määrärahat ovat 129,7 milj. euroa/v. kehyskaudella.
- Momentin nimi on muutettu vastaamaan paremmin toiminnan sisältöä.
- Määrärahaa saa käyttää finanssisijoituksiin ja lainoihin osana Suomen kehitysyhteistyötä.
- Määräraha on tarkoitus käyttää kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote.
- Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

24.90.23 Etyj-puheenjohtajuus

- Momentin määrärahat ovat 1,6 milj. euroa/v.2023, 2,8 milj. euroa/v. 2024, 10,1 milj. euroa/v. 2025 ja 1,9 milj. euroa/v. 2026.
- Suomi toimii vuonna 2025 Etyjin puheenjohtajana. Vallitsevan turvallisuustilanteen heikentyminen on jo nyt heijastunut Etyjin toimintaan ja arvio on, että tämän suuntainen kehitys tulee jatkumaan. Suomen tulee tulevana Etyj-puheenjohtajana edesauttaa Etyjin toimintakyvyn vahvistamista ja mahdollista roolia kriisin ratkaisuissa tai jälkihoidossa.
- Puheenjohtajuuden hoitaminen vaatii merkittävää lisäresursointia niin ministeriössä kuin Wienin suurlähetystössäkin. Ulkoministeriö on käyttänyt puheenjohtajuudesta aiheutuvien menojen arvioinnissa pohjana Ruotsilta saatuja tietoja sen vuoden 2021 puheenjohtajuuden ja troikkakauden menoista.
- Tämän hetkisen arvion mukaan Etyj-puheenjohtajuuden kokonaiskustannus olisi noin 21,5 milj. euroa, ml. toimintamenoihin osoitetut määrärahalisäykset.

24.90.50 Eräät valtionavut

- Momentin määrärahat ovat 1,6 milj. euroa/v.
- Määrärahasta 445 000 euroa on varattu kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotukselle.
- Valtionavustuksista järjestetään erilliset hakukierrokset.

24.90.66 Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet

- Momentille on osoitettu n. 100 milj. euroa/v.
- Määrärahaa saa käyttää ulkoministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.
- Suurin osa määrärahasta kohdistuu Suomen maksuosuuksiin YK:lle.

24.90.68 Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (IBA)

- Määrärahojen perustaso on 3,0 milj. euroa/ v. kehyskaudella.
- Alueellinen yhteistyö vaikuttaa edistävästi niin Suomen ja lähialueiden turvallisuuteen ja hyvinvointiin, ympäristön tilaan, ilmastolle haitallisten päästöjen vähentämiseen, ihmisten terveyteen kuin taloudellisiin toimintamahdollisuuksiin.
- Keskeisiä yhteistyömekanismeja ovat alueneuvostot: Arktinen neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto ja Itämeren valtioiden neuvosto.
- Muuttuneessa tilanteessa jatketaan kaikkia niitä monenkeskisiä hankkeita ilman Venäjää, joita on mahdollista ja tarkoituksenmukaista jatkaa ja jotka tukevat Suomen kansallisia tavoitteita, sekä uudelleenallokoidaan kaikki kahdenväliset Venäjä-hankkeet.
- Suomi toimii Barentsin euroarktisen neuvoston puheenjohtajana vv. 2021-2023 sekä Itämeren valtioiden neuvostossa heinäkuusta 2024-kesäkuuhun 2025. Määrärahoilla tuetaan myös näiden puheenjohtajuuksien tavoitteita.

12.24.99 Ulkoministeriön hallinnonalan tulot

- Ulkoministeriön hallinnonalalle arvioidaan valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelmassa kertyvän 38,0 milj. euroa/v. sellaisia tuloja, jotka eivät sisälly ministeriön toimintamenoihin.
- Tulot kertyvät hallinnonalan viisumien käsittelymaksuista, kiinteistöjen myyntituloista, kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista ja YK:n sotilaallisesta kriisinhallinnasta maksamista palkkausmenokorvauksista.
- Covid-19 -pandemian ja muuttuneen turvallisuustilanteen vaikutuksia tuloihin on vielä vaikea arvioida ja niihin palataan seuraavilla kehys- ja talousarviokierroksilla.